

БИРГЕЛЕШКЕН ПЛАНДАР -

ЖЕРГИЛИКТҮҮ ДЕҢГЭЭЛДЕ
КООМДУК КООПСУЗДУКТУ КАМСЫЗДООДОГУ ЖАНА
УКУК БУЗУУЛАРДЫН АЛДЫН АЛУУДАГЫ
СОЦИАЛДЫК ӨНӨКТӨШТҮКТҮН КУРАЛЫ КАТАРЫ

«БИРГЕЛЕШКЕН КООПСУЗДУК АНАЛИТИКАСЫ»
СЕРИЯСЫНЫН №6-ЧЫГАРЫЛЫШЫ

реф^ормы
И РЕЗУЛЬТАТ

Бул аналитикалык документ - «Реформалар жана жыйынтык» Жарандык союзу Saferworld уюму менен биргеликте жарык көрүүчү «Биргелешкен коомсуздук аналитикасы» сериясындагы алтынчы чыгарылыш.

Биргелешип пландоо аркылуу социалдык өнөктөштүктү колдоодогу Жарандык союздун жана өнөктөш уюмдардын топтогон иш-тажрыйбасы ушул документте талдоого алынды.

Отчетто берилген материалдар фокус-топтордун маалыматтарына, маектешүүлөргө жана мурда өткөрүлгөн изилдөөлөрдүн жыйынтыктарына негизделди. Документ Кыргызстандагы биргелешип пландоо ыкмаларын илгерилетүүгө жана өнүктүрүүгө кызыккан бардык тараптарга багышталат.

Авторлор талаа изилдөөлөрүн өткөрүүгө көмөк көрсөткөн «Реформалар жана жыйынтык» Жарандык союзундагы өнөктөштөрүнө, жана ушул изилдөөгө катышкан бардык респонденттерге ыраазычылык билдиришет.

Жарандык союздун башка аналитикалык документтери менен төмөнкү шилтеме аркылуу таанышсаңыздар болот: <http://www.reforma.kg/article/vsya-analitika>

UNITED STATES
INSTITUTE OF PEACE
Making Peace Possible

Бул документ Америка Кошма Штаттарынын Тынчтык Институтунун техникалык колдоосу менен даярдалды.

“Басылмада келтирилген ой-пикирлер, жыйынтыктар, тыянактар же сунуштамалар авторлорго тиешелүү жана алар сөзсүз түрдө Америка Кошма Штаттарынын Тынчтык Институтунун көз карашын чагылдырбайт.”

SAFERWORLD
PREVENTING VIOLENT CONFLICT. BUILDING SAFER LIVES

Бул отчет «Кыргызстандагы коомчулуктардын коопсуздугун камсыз кылууга жарандык коомдун омоктуу салымы» долбоорунун негизинде даярдалды. Бул басылманын бардык жыйынтыктары жана тыянактары авторлорго тиешелүү жана сөзсүз түрдө Сейферуорлддун көз карашын чагылдырбайт.

БИРГЕЛЕШКЕН ПЛАНДАР -

ЖЕРГИЛИКТҮҮ ДЕҢГЭЭЛДЕ
КООМДУК КООПСУЗДУКТУ КАМСЫЗДООДОГУ ЖАНА
УКУК БУЗУУЛАРДЫН АЛДЫН АЛУУДАГЫ
СОЦИАЛДЫК ӨНӨКТӨШТҮКТҮН КУРАЛЫ КАТАРЫ

«БИРГЕЛЕШКЕН КООПСУЗДУК АНАЛИТИКАСЫ»
СЕРИЯСЫНЫН №6-ЧЫГАРЫЛЫШЫ

АВТОРЛОР КОМАНДАСЫ ЖАНА ИЗИЛДӨӨ ТОБУ:

Анна Зубенко, Тимур Шайхутдинов, Самара Папиева,
Урмат Казакбаев, Санжар Алимжанов,
Галина Давлетбаева

«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу
Бишкек, 2017

МАЗМУНУ

Киришүү	3
Изилдөө методологиясы	5
Жер-жерлердеги укук тартиби маселелери боюнча социалдык өнөктөштүк менен байланыштуу типтүү кырдаал	8
Биргелешкен пландар иш жүзүндө	9
§ 1. Жалпы маалымат жана негизги этаптар	10
§ 2. Коомдук коопсуздукту камсыздоонун биргелешкен пландары аркылуу социалдык өнөктөштүк. Салымды, тийгизген таасирди жана өзгөрүүлөрдү баалоо	12
§ 3. Биргелешкен пландарды аткаруудагы кыйынчылыктар	15
§ 4. Ийгилик факторлору	17
Корутунду	20
Сунуштамалар	21
Тиркеме	22

КЫСКАРТУУЛАРДЫН ТИЗМЕСИ

а.а.	– айыл аймагы
А.К.	– аймактык кеңеш
БӨУ	– бей өкмөт уюмдары
БУУ БКБ	– Бириккен Улуттар Уюмунун баңгизат жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгы
ЖИИ	– жашы жете электердин иштери боюнча инспектор
ЖӨБ (ЖӨБО)	– жергиликтүү өз алдынча башкаруу, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары
ИИО	– ички иштер органдары
КААБ	– коомдук алдын алуу борборлору
МАЫӨ	– милициянын аймактык ыйгарым өкүлү
САРО	– Джон Эк жана Вильям Спелман сунуштаган, көйгөйлөрдү чечүүнүн үлгүсү – сканирлөө, талдоо, жооп кайтаруу, баалоо
ЫЭК	– ыктыярдуу элдик кошуун

Тең коопсуздук - адамдардын кызыкчылыктарына басым жасоо менен коопсуздукту камсыздоо үчүн укук коргоо органдарынын жана калктын өз ара аракеттенүүсүн орнотууга жана камсыздоого багытталган философияны, ченемдер жана практикалар комплексин белгилөө үчүн «Реформалар жана жыйынтык үчүн» жарандык союзу тарабынан сунушталган “коомдук коопсуздукту биргелишип камсыздоо” толук сүйлөмдөн түзүлгөн неологизм. Чет тилдеги адабиятта мааниси боюнча жакын «community policing» англис тилиндеги термин кеңири жайылган.

Коомдук коопсуздукту камсыздоо жана укук бузуулардын алдын алуу боюнча биргелешкен план – коопсуздуктун артыкча көйгөйлөрүн изилдөөнүн негизинде, калк, милиция жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары тарабынан иштелип чыккан план. Документти жергиликтүү өз алдынча башкаруу органынын, жергиликтүү кеңештин башчысы жана ИИО аймактык бөлүмүнүн начальниги бекитет.

КИРИШҮҮ

Кыргыз Республикасынын коопсуздук чөйрөсүндөгү мыйзамдары ар кандай тараптардын укук бузуулардын алдын алууга, ошондой эле түздөн-түз укук тартибин камсыздоого катышуусун карайт. Бирок иш жүзүндө коопсуздук маселелери үчүн милиция жооп берет, ал эми башка тараптарды бул процесстерге тартуу чектелген. Коопсуздукту камсыздоого катышуу үчүн мыйзамдуу негизге ээ болуу менен, жарандык коом жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары жоопкерчиликти ички иштер органдарына арта салуу менен, өзүнүн ролун көп түшүнө беришпейт.¹

Мындай ыкма коопсуздуктун жергиликтүү көйгөйлөрүн чечүүдө артыкчылыгын аныктоого терс таасирин тийгизет. Ички иштер органдары өзүнүн ишинде кылмыштардын бетин ачууга басым жасашат, ошол эле убакта жергиликтүү жашоочулар чечүү үчүн кыйла маанилүү деп эсептеген көйгөйлөр көз жаздымда калып келет. Бул өз кезегинде, милициянын жана калктын ортосундагы ажырымдын күчөшүнө, укук коргоо органдарына ишенбөөчүлүккө жана учурдагы көйгөйлөрдүн тереңдешине алып келет.

«Реформалар жана жыйынтык үчүн» жарандык союзу акыркы жылдары милициянын күчү менен гана коопсуздук көйгөйлөрүн чечүү мүмкүн эместигин түшүнүү менен, учурдагы кырдаалды өзгөртүүнүн үстүнөн иштеп келет. Жарандык коомду, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарын жана башка кызыкдар тараптарды коомдук коопсуздуктун конкреттүү көйгөйлөрүн талкуулоого жана чечүүгө тартуу керек. Кыргызстанда бул ыкма «Тең коопсуздук» - коопсуздукту биргеликте камсыздоо деген аталышка ээ болгон жана жергиликтүү коопсуздук көйгөйлөрүн талкуулоого жана чечүүгө ар кандай тараптардын тең катышуусун карайт. Тең коопсуздук стратегиясы милициянын жана калктын ортосундагы өз ара аракеттенүүнүн механизмдерин илгерилетүү үчүн 2013-жылы Жарандык союз тарабынан киргизилген.²

Укук коргоо ишмердигин укук бузуулардын алдын алуунун жана социалдык өнөктөштүктүн компоненттерин күчөтүүгө өзгөртүү көптөгөн чет өлкөлөрдө орун алган. Теориялык негиздемелердин бири коомчулуктун керектөөлөрүнө багытталган, укук коргоо ишмердигинин стратегиясы болуп калды (Problem-oriented policing – POP). Стратегия профессор Герман Голдстейн тарабынан 1979-жылы сунушталган жана өзүнө учурдагы коопсуздук көйгөйлөрүн изилдөөнү жана талдоону камтыйт, ошондой эле коомчулуктун көйгөйлөрүн чечүүгө ар кандай тараптарды тартууну карайт.³ 1987-жылы Голдстейндин стратегиясы Джон Эк жана Вильям Спелман тарабынан «CAPO» моделине кеңейтилген, ал – (1) көйгөйдү сканирлөө, (2) талдоо, (3) реакция, (4) аны чечүү үчүн көрүлгөн чараларды баалоо – циклын пайдалануу менен көйгөйлөрдү чечүүгө багытталган.

Кыргызстанда алдыңкы ыкмаларды ишке ашыруу аракеттери дагы көрүлүп келет. Бул багытта «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу, Saferworld, БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгы, ЕККУ(ОБСЕ), «Эл аралык толеранттуулук үчүн» фонду сыяктуу башкалар уюмдар иштешет.

Бишкектеги ЕККУ Борбору тарабынан 2010-жылдан 2015-жылга чейинки мезгилде ишке ашырылган «Коомдук коопсуздук демилгеси» долбоору көңүл бурууга татыктуу. Ал ички иштер органдарынын калк менен өз ара аракеттенүүсүн чыңдоого жана социалдык өнөктөштүктүн принциптерин орнотууга багытталган.

¹ Кыргызстандын коомдук коопсуздугун камсыздоодогу ЖӨБ ролу / Казакбаев У., Шайхутдинов Т., Алимжанов С., ж.б., 4-бас., «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу, Бишкек: 2015.

² «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу Кыргызстанда милициянын жана калктын ортосундагы өз ара аракеттенүү механизмдерин киргизип баштайт // for.kg URL: <http://www.for.kg/news-232930-ru.html> (жарыяланган күн: 18-июль 2013-ж.)

³ https://en.wikipedia.org/wiki/Problem-oriented_policing#cite_note-what-2

Saferworld 2011-жылдан тартып, жер-жерлердеги өнөктөштөр менен биргеликте жаңжалдардын алдын алуунун жана жергиликтүү коомчулуктун көз карашы боюнча коопсуздук көйгөйлөрүн чечүүнүн үстүнөн иштеп келет. Бул максаттарда түштүк облустарда коомчулуктун коопсуздугу боюнча жумушчу топтор (ККЖТ) түзүлгөн жана иштеп жатат, алар жаңжалдарды жөнгө салуу жана коопсуздук маселелерин чечүү үчүн иш-аракеттердин пландарын иштеп чыгышкан.

Укук тартиби маселелеринде ар кандай тараптардын кызматташтыгынын дагы бир сынактан өткөн ыкмаларынын бири коомдук коопсуздукту камсыздоо жана укук бузуулардын алдын алуу боюнча биргелешкен пландары болуп саналат. Бул ыкма БУУ БКБ жана «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзунун биргелешкен ишмердигинин алкагында өлкөнүн 12 муниципалитетинде ишке ашырылган, ал жерлерде биргелешкен пландар иштелип чыккан, бекитилген жана жарым жартылай жергиликтүү бюджеттин каражаттарынын эсебинен каржыланган.⁴ Бул ыкма 2017-жылы Бишкек шаарынын Свердлов районуна жайылтылат.⁵

2015-жылы Жарандык союз Saferworld менен биргеликте пайдаланган биргелешкен пландоо ыкмасын 7 муниципалитетте ишти уланткан. Бул жерлерде коопсуздук көйгөйлөрүн чечүүгө катышуу үчүн жарандык коомдун жана ЖӨБ дараметин чыңдоо боюнча иштер жүргүзүлгөн.

Биргелешкен пландар жарандык коомдун коомдук коопсуздукту камсыздоого жана укук бузуулардын алдын алууга катышуусунун натыйжалуу куралдарынын бири болуп калды. Бул тажрыйбаны андан ары өркүндөтүү жана жайылтуу түздөн-түз пландарды ишке ашыруунун ийгилигинен жана алынган жыйынтыктардын туруктуулугунан көз каранды болот. Бул ыкма сынактан өткөн аймактар үчүн ийгиликтүү ишке ашыруу ишти улантуунун күрөөсү, ал эми коопсуздук көйгөйлөрүн чечүү үчүн биргелешкен пландарды пайдаланбаган калктуу пункттар үчүн – тажрыйбаны колдонуунун себеби болуп калат. Буга байланыштуу биргелешкен пландарды ийгиликтүү ишке ашырууга кайсы факторлор шарт түзөөрүн жана аны иштеп чыгуунун жана ишке ашыруунун ар бир баскычында кандай кыйынчылыктар пайда болоорун талдоого алуу маанилүү.

Эгерде жергиликтүү деңгээлде коопсуздук маселелеринин айланасында социалдык мобилизацияны жана өнөктөштүктү камсыздоонун түрлөрү табылса, ал эми региондук жана улуттук деңгээлде – кызматташтык институционалдык негизге ээ эмес жана чанда, учурдан учурга ишке ашырылат. Бул кемчиликтерди толуктоо үчүн Жарандык союз 2017-жылы үч деңгээлде - жергиликтүү, райондук жана улуттук деңгээлде биргелешкен пландоонун келечектүү үлгүсүн иштеп чыгууну жана тааныштырууну көздөп жатат.

«Реформалар жана жыйынтык үчүн» жарандык союзу Saferworld уюмунун колдоосу менен 2016-жылдын август-ноябрь айларында биргелешкен пландоонун ыкмаларын пайдалануу менен укук тартиби жана укук бузуулардын алдын алуу маселелери боюнча социалдык өнөктөштүктүн түрлөрүн изилдөөнү жүргүздү. Изилдөө Жарандык союздун жана Saferworld биргелешкен ишмердиги менен камтылган пилоттук аймактарда, ошондой эле биргелешкен пландар менен иштөө тажрыйбасы бар башка муниципалитеттерде өткөрүлгөн.

Бул отчет «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзунун биргелешкен пландоо ыкмасын жана бул процесстеги жарандык коомдун ролун өнүктүрүүдөгү тажрыйбаны талдоосун түшүндүрөт. Документ Кыргызстанда биргелешкен пландоону илгерилетүүгө жана ыкмаларын өнүктүрүүгө кызыкдар болгон бардык тараптар үчүн арналган.

⁴ Биргелешкен коопсуздук. Укук тартибин камсыздоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социалдык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программанын жыйынтыктары. - Бишкек: «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союз, БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгы, 2016. - С. 11. (URL: <http://www.reforma.kg/sites/default/files/analytics/crime-prevention-report-web.pdf>)

⁵ <http://knews.kg/2017/03/v-bishkeke-razrabotayut-plan-obespecheniya-obshchestvennoj-bezopasnosti-i-profilaktiki-pravonarushenij/>

ИЗИЛДӨӨНҮН МЕТОДОЛОГИЯСЫ

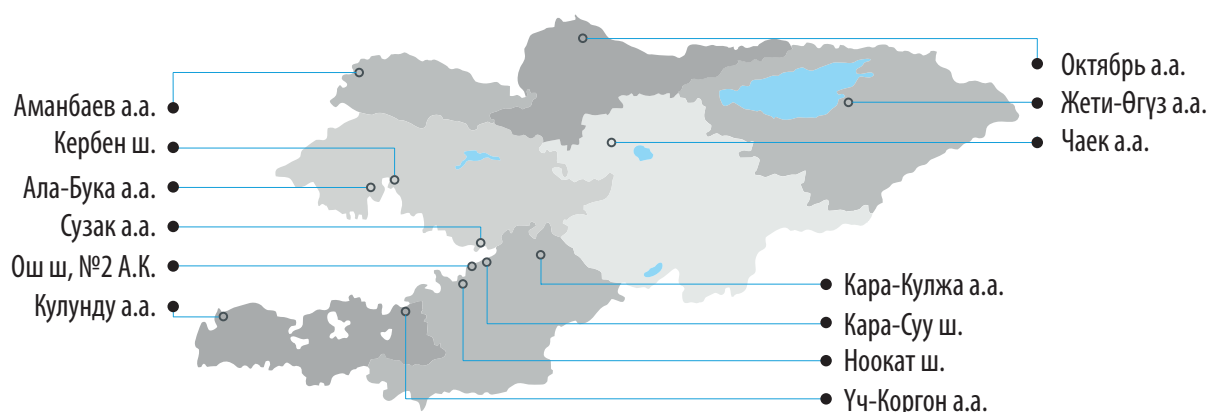
Бул изилдөөнүн максаты **андан ары жайылтуу үчүн ийгилик, тоскоолдуктар жана мүмкүнчүлүктөр факторлорун аныктоо үчүн биргелешкен пландар аркылуу коомдук коопсуздук жана укук бузуулардын алдын алуу маселелериндеги социалдык өнөктөштүктүн тажрыйбасын билүү болду.**

Изилдөөнүн жүрүшүндө коомдук коопсуздуктун көйгөйлөрүн чечүү үчүн биргелешкен пландоонун ыкмасын пайдаланган 13 муниципалитетте «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу жана өнөктөш уюмдар тарабынан иштелип чыккан тажрыйба изилденди. Изилдөө менен камтылган бардык муниципалитеттерде акыркы эки жыл аралыгында социалдык өнөктөштүктү чыңдоо, коомдук коопсуздукту жана укук тартибин камсыздоо маселелеринде жарандык коомдун жана ЖӨБ ролун күчөтүү боюнча иштер жүргүзүлгөн.

Изилдөө өзүнө кабинеттик жана талаа фазаларын камтыган. Кабинеттик изилдөөнүн алкагында ачык жетүү мүмкүндүгүндө болгон басылмалар жана аналитикалык документтер каралган. Укук тартиби маселелерине ЖӨБ органдарын жана коомчулукту тартуу менен кеңири жайылган кырдаалды сүрөттөө үчүн «Коомдук коопсуздукту камсыздоодогу ЖӨБ ролу» изилдөөсүнүн жыйынтыктары пайдаланылды (2015).⁶

Талаа изилдөөсүнүн алкагында 5 фокус-топ өткөрүлгөн, 30дан ашык респонденттер, анын ичинде милиция кызматкерлери, ЖӨБ, жарандык коомдун, КААБдын өкүлдөрү, билим берүү кызматкерлери ж.б. суралган.

ИЗИЛДӨӨНҮН ГЕОГРАФИЯСЫ

⁶ Кыргызстандын коомдук коопсуздугун камсыздоодогу ЖӨБ ролу / Казакбаев У., Шайхутдинов Т., Алимжанов С., ж.б., 4-бас., «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу, Бишкек: 2015.

ИЗИЛДӨӨНҮН ГЕОГРАФИЯСЫ					
Муниципа-литет		Муниципалитетте ишка ашырылган демилгелер			Маалымат топтоонун ыкмалары
1	Ала-Бука айыл аймагы, Ала-Бука району	2015 -2016	Укук тартибин колдоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социал-дык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программа	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкар-малыгы менен биргеликте	Кабинеттик изилдөө Талаа изилдөөсү: - жумушчу топтун өкүл-дөрүнүн катышуусу менен фокус-топ
		2015 -2016	Адамдардын керектөөлөрүнө багыт-талган коомдук коопсуздукту камсыз-доодогу ыкмаларды илгерилетүү	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу Saferworld менен биргеликте	
2	Аманбаев айыл аймагы, Кара-Буура району	2015 -2016	Укук тартибин колдоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социал-дык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программа	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкар-малыгы менен биргеликте	Кабинеттик изилдөө
3	Жети-Өгүз айыл аймагы, Жети-Өгүз району	2015 -2016	Укук тартибин колдоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социал-дык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программа	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкар-малыгы менен биргеликте	Кабинеттик изилдөө Талаа изилдөөсү: - ИИО, ЖӨБ өкүлдөрү, аймактын активисттери менен интервью жана сурамжылоо; - жарандык коомдун өкүлдөрү менен фокус-топ; - жумушчу топтун өкүлдөрүнүн катышуусу менен фокус-топ
		2015 -2016	Адамдардын керектөөлөрүнө багыт-талган коомдук коопсуздукту камсыз-доодогу ыкмаларды илгерилетүү	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу Saferworld менен биргеликте	
4	Кара-Кулжа айыл аймагы, Кара-Кулжа району	2015 -2016	Укук тартибин колдоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социал-дык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программа	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкар-малыгы менен биргеликте	Кабинеттик изилдөө
5	Кара-Суу ш., Кара-Суу району	2015 -2016	Укук тартибин колдоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социал-дык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программа	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкар-малыгы менен биргеликте	Кабинеттик изилдөө Талаа изилдөөсү: - жумушчу топтун өкүлдөрүнүн катышуусу менен фокус-топ
6	Кербен ш., Аксы району	2015 -2016	Укук тартибин колдоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социал-дык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программа	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкар-малыгы менен биргеликте	Кабинеттик изилдөө Талаа изилдөөсү: - жумушчу топтун өкүлдөрүнүн катышуусу менен фокус-топ
		2015 -2016	Адамдардын керектөөлөрүнө багыт-талган коомдук коопсуздукту камсыз-доодогу ыкмаларды илгерилетүү	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу Saferworld менен биргеликте	
7	Кулунду айыл аймагы, Лейлек району	2015 -2016	Укук тартибин колдоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социал-дык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программа	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкар-малыгы менен биргеликте	Кабинеттик изилдөө

ИЗИЛДӨӨНҮН ГЕОГРАФИЯСЫ					
Муниципалитет		Муниципалитетте ишка ашырылган демилгелер			Маалымат топтоонун ыкмалары
8	Ноокат ш., Ноокат району	2015 -2016	Укук тартибин колдоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социалдык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программа	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгы менен биргеликте	Кабинеттик изилдөө Талаа изилдөөсү: - жумушчу топтун өкүлдөрүнүн катышуусу менен фокус-топ
9	Октябрь айыл аймагы, Аламүдүн району	2015 -2016	Укук тартибин колдоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социалдык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программа	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгы менен биргеликте	Кабинеттик изилдөө
10	Ош ш., №3 аймактык кеңеш	2015 -2016	КААБ аркылуу кылмыштуулуктун алдын алууну илгерилетүү (укук бузуулардын алдын алуу боюнча «Сулайман-Тоо» КААБынын жылдык жумушчу планы)	«Эл аралык толеранттуулук үчүн» фонду USAID «Натыйжалуу мамлекеттик башкарууну колдоо программасынын» (GGPAS) алкагында	Кабинеттик изилдөө Талаа изилдөөсү: - ИИО, ЖӨБ өкүлдөрү, аймактын активисттери менен интервью жана сурамжылоо; - жарандык коомдун өкүлдөрү менен фокус-топ; - жумушчу топтун өкүлдөрүнүн катышуусу менен фокус-топ
		2015 -2016	Адамдардын керектөөлөрүнө багытталган коомдук коопсуздукту камсыздоодогу ыкмаларды илгерилетүү	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу Saferworld менен биргеликте	
11	Сузак айыл аймагы, Сузак району	2015 -2016	Укук тартибин колдоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социалдык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программа	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгы менен биргеликте	Кабинеттик изилдөө
12	Үч-Коргон айыл аймагы, Кадамжай району	2015 -2016	Укук тартибин колдоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социалдык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программа	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгы менен биргеликте	Кабинеттик изилдөө Талаа изилдөөсү: - ИИО, ЖӨБ өкүлдөрү, аймактын активисттери менен интервью жана сурамжылоо; - жарандык коомдун өкүлдөрү менен фокус-топ; - жумушчу топтун өкүлдөрүнүн катышуусу менен фокус-топ
		2015 -2016	Адамдардын керектөөлөрүнө багытталган коомдук коопсуздукту камсыздоодогу ыкмаларды илгерилетүү	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу Saferworld менен биргеликте	
13	Чаек айыл аймагы, Жумгал району	2015 -2016	Укук тартибин колдоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социалдык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программа	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгы менен биргеликте	Кабинеттик изилдөө Талаа изилдөөсү: - жумушчу топтун өкүлдөрүнүн катышуусу менен фокус-топ
		2015 -2016	Адамдардын керектөөлөрүнө багытталган коомдук коопсуздукту камсыздоодогу ыкмаларды илгерилетүү	«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу Saferworld менен биргеликте	

ЖЕР-ЖЕРЛЕРДЕГИ УКУК ТАРТИБИ МАСЕЛЕЛЕРИ БОЮНЧА СОЦИАЛДЫК ӨНӨКТӨШТҮК МЕНЕН БАЙЛАНЫШТУУ ТИПТҮҮ КЫРДААЛ

Чет өлкөдө community policing (сунушталган котормо: «Тең коопсуздук») аталышына ээ болгон социалдык өнөктөштүк тажрыйбасы коомдук коопсуздукту камсыздоого бардык кызыктар тараптардын – ички иштер органдарынын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, коомдун активдүү бөлүгүнүн катышуусун камтыйт.

Кыргызстанда бул ыкма кызмат адамдарында кызыгууну жараткан тенденцияга айланды жана стратегиялык документтерде чагылдырылууда. 2013-2017-жж. мезгилде туруктуу өнүгүү улуттук стратегиясы коомдук коопсуздукту камсыздоодогу ЖӨБ милдеттерин жана ыйгарым укуктарын такташтырууну карайт. Бирок иш-жүзүндө бул багыт начар ишке ашырылууда жана укук тартибин камсыздоо боюнча милдеттер мурдагыдай эле милицияга гана жүктөлгөн.

«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу тарабынан 2015-жылы жүргүзүлгөн, Кыргызстанда коомдук коопсуздукту камсыздоодогу ЖӨБдүн ролун изилдөө⁷, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары коопсуздук жана укук тартиби маселелеринде өзүнүн активдүү ролун дайыма эле сезе бербегенин көрсөттү. Муну мыйзамдар коомдук коопсуздукту камсыздоодогу ЖӨБдүн катышуусунун айрым аспектерин аныктап, бирок регламенттөөчү механизмдерди камтыбай турганы менен түшүндүрүүгө болот.

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары жана жергиликтүү мамлекеттик администрациялар “Укук бузуулардын алдын алуу жөнүндө” мыйзамга ылайык өзүнүн аймагында укук бузуулардын жана анын субъекттеринин алдын алууну жалпы жетектөөнү ишке ашырат, алдын алуу иштеринин абалы жөнүндө КААБдын жетекчилеринин отчетторун угушат, социалдык-экономикалык өнүгүү пландарында укук бузуулардын алдын алуу боюнча чараларды карайт жана укук бузуулардын алдын алуунун комплекстүү жана башка программаларын бекитет.⁸ ЖӨБ органдарынын коомдук коопсуздукту камсыздоого катышуусу “Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө” КР Мыйзамы менен дагы аныкталат, анда ЖӨБ жүргүзүүсүнө тиешелүү болгон, жергиликтүү маанидеги маселелердин арасында коомдук тартипти коргоого көмөктөшүү белгиленет.⁹ Жергиликтүү маанидеги маселелерди башкаруунун тартибин орнотуу шаардык жана айылдык кеңештердин компетенциясына кирет.¹⁰

Бирок практикада ЖӨБ коомдук коопсуздук маселелерине катышуусу, көпчүлүк учурларда, ИИОго жардамга – ыктыярдуу кошуундардын (ЫЭК) иштешине, техникалык жардам көрсөтүүгө, анын ичинде оргтехника жана автоунаа сатып алууга, кызматтык машиналар үчүн май бөлүп берүүгө алып келет. Ошондой эле изилдөө финансылык жардам үзгүлтүксүз көрсөтүлбөй турганын жана көбүнчө жылдын акырына карата сарпталбаган калган муниципалитеттик каражаттардын эсебинен жүргүзүлө турганын көрсөттү.¹¹ Иштин мындай жагдайынын дагы бир себеби катары респонденттер жергиликтүү өз алдынча башкаруунун финансылык мүмкүнчүлүктөрүнүн чектелүү болгонун аташты.¹² Бүгүнкү күндө Кыргызстанда 82% айыл өкмөтү дотациялык болуп саналат.¹³

Биргелешкен пландоо практикасын жайылтуудан кийин айрым муниципалитеттик органдарда ЖӨБ жергиликтүү коопсуздук көйгөйлөрүн чечүүгө жана укук бузуулардын алдын алууга жигердүү катышуу менен, коомдук коопсуздукту камсыздоодогу өзүнүн ролун акырындык менен кеңири карай баштады.

⁷ Кыргызстандын коомдук коопсуздугун камсыздоодогу ЖӨБ ролу / Казакбаев У., Шайхутдинов Т., Алимжанов С., ж.б., 4-бас., «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу, Бишкек: 2015.

⁸ «Кыргыз Республикасында укук бузуулардын алдын алуу жөнүндө» КР Мыйзамынын 14-бер.

⁹ 2011-жылдын 15-июлундагы № 101 «Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө» КР Мыйзамынын 18-бер.

¹⁰ «Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө» КР Мыйзамынын 31-бер.

¹¹ Ошол эле жерде

¹² «Кыргызстандын коомдук коопсуздугун камсыздоодогу ЖӨБ ролу» изилдөөсүнүн алкагында КР ИИМ борбордук аппаратынын өкүлдөрү менен интервьюдан

¹³ Бакыт Рыспаев: «Кыргызстанда 80 айыл өкмөтү дотациялык болбой калды» // «Кабар» маалымат агенттиги URL: <http://www.kabar.kg/society/full/108354> (жарыяланган күнү: 8-июль 2016-ж.)

БИРГЕЛЕШКЕН ПЛАНДАР ИШ ЖҮЗҮНДӨ

2015-жылы Укук тартибин камсыздоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социалдык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программанын алкагында «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу/Либералдык жаштар альянсы БУУ баңгилер жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгы менен биргеликте өлкөнүн 12 пилоттук аймактарында биргелешкен пландоонун ыкмаларын киргизүү боюнча ишти баштаган. Анын жыйынтыгы бардык муниципалитеттерде 2016-жылга карата биргелешкен пландарды кабыл алуу болду.¹⁴

Жарандык союз ар бир пилоттук муниципалитетке ишти уюштуруу үчүн жооп бере турган координаторду бекиткен. Координаторлор жергиликтүү жашоочулар болгону программаны ийгиликтүү ишке ашырууга шарт түздү.

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, ИИО менен макулдашып, социалдык өнөктөштүктү орнотуу, биргелешкен пландарды иштеп чыгуу жана ишке ашыруу үчүн жоптоу болгон жумушчу топтордун курамын бекитишти. Жумушчу топтордун мүчөлөрү ар кандай топтордун өкүлдөрү, анын ичинде ЖӨБ кызматкерлери, милиция жана коомчулук өкүлдөрү болду. Негизги этаптарда коомдук талкуулар өттү, алардын жардамы менен жашоочулар өз пикирлерин айтышты.

Пилоттук жерлердеги биргелешкен пландоонун негизги өзгөчөлүгү катары көйгөйлөрдү приоритеттештирүү этабында дагы, ошондой эле биргелешкен пландарды түзүүдө дагы **бардык маанилүү чечимдер жамааттын ичинде** болгону эсептелди. Программанын бардык этаптарында ЖӨБ өкүлдөрүнүн түз тартылышы, ошондой эле мыйзамдардын болушу (“Укук бузуулардын алдын алуу жөнүндө” КР мыйзамы, “ИИО жарандык коомдун институттары менен өз ара аракеттенүү механизмдери жөнүндө” жобо) муниципалдык бийликти биргелешкен пландарды кабыл алууга жана аларды ишке ашырууга каржы бөлүүгө ынандыруу үчүн шарт түздү. Мында көрүлгөн чаралардын олуттуу бөлүгү кошумча булактар тарабынан колдоону талап кылууну улантып келет.¹⁵

Saferworld менен биргелешкен иштин алкагында, Жарандык союз бир нече калктуу конуштарда бул ыкманы өнүктүрүүнү улантты. Иш биргелешкен пландын айрым багыттарын ишке ашырууга, жергиликтүү коопсуздук маселелерин чечүү үчүн жумушчу топтордун мүчөлөрүнүн, ЖӨБ, коомчулуктун жана башка тараптардын дараметин жогорулатууга багытталган.

Бул бөлүм биргелешкен пландоонун практикасын сүрөттөөгө арналган. Мындан ары берилген маалымат жеринде «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу жана өнөктөштөр тарабынан иштелип чыккан, өлкөнүн 13 муниципалитетиндеги тажрыйбага, ошондой эле пилоттук аймактардын өкүлдөрү менен фокус-топтордун жана интервьюнун маалыматтарына негизделген.

¹⁴ Биргелешкен коопсуздук. Укук тартибин камсыздоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социалдык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программанын жыйынтыктары. - Бишкек: «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу, БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгы, 2016. - С. 11.
(URL: <http://www.reforma.kg/sites/default/files/analytics/crime-prevention-report-web.pdf>)

¹⁵ Ошол эле жерде

§ 1. ЖАЛПЫ МААЛЫМАТ ЖАНА НЕГИЗГИ ЭТАПТАР

Коомдук коопсуздукту камсыздоо жана укук бузуулардын алдын алуу боюнча биргелешкен план **көп тараптуу макулдашуу болуп саналат, анын алкагында ар бир тараптын ролу жана аракеттери так бөлүштүрүлгөн**. План калк, милиция жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары талкуунун жүрүшүндө артыкча деп тапкан, жергиликтүү коопсуздук көйгөйлөрүн келерки жылы бирдиктүү чечүүгө багытталган. Документ жергиликтүү өз алдынча башкаруу органынын, жергиликтүү кеңештин башчысы жана ИИО аймактык бөлүмүнүн начальниги тарабынан бекитилген. Пландын аткаруу мөөнөтү аяктагандан кийин жумушчу топ аткарылган иштер жана жетишилген жыйынтыктар жөнүндө отчетту жергиликтүү кеңештин кароосуна бериши керек.

I - ЭТАП. ЖУМУШЧУ ТОПТОРДУ ТҮЗҮҮ ЖАНА ПРИОРИТЕТТҮҮ КӨЙГӨЙЛӨРДҮ АНЫКТОО

Планды иштеп чыгуу жана аны андан ары ишке ашыруу үчүн жумушчу топ түзүлгөн, анын курамына бардык кызыкдар тараптар – жергиликтүү өз алдынча башкаруунун өкүлдөрү, анын ичинде жергиликтүү кеңештердин депутаттары, милиция кызматкерлери, КААБдын мүчөлөрү, жарандык активисттер, диний ишмерлер, билим берүү кызматкерлери ж.б. кирген. Иштин мыйзамдуу болушу үчүн, топтун милдеттери жана курамы ИИО аймактык бөлүмүнүн начальниги менен макулдашуу боюнча жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары тарабынан бекитилген. Жумушчу топту, көбүнчө, муниципалитеттердин башчылары же башчылардын орун басарлары жетектеген (1-тиркеме).

Коомдук коопсуздуктун маанилүү көйгөйлөрүн аныктоо максатында тургундардын пикирин топтоо фокус-топтор, милиция кызматкерлери, ЖӨБ, КААБ, жарандык коомдун жана башка кызыкчылык топторунун өкүлдөрү менен интервью аркылуу изилдөө жүргүзүлгөн. Ошондой эле коомдук коопсуздуктун абалы жөнүндө расмий статистикалык маалыматтар суралган. Бул иштин жыйынтыктары келечекте биргелешкен пландарды ишке ашыруунун натыйжалуулугун баалоо үчүн башталышы катары кызмат кылды (base-line).

Алган тажрыйба изилдөөнүн жыйынтыгында көйгөйлөрдүн олуттуу тизмеси аныктала турганын көрсөттү. Бардык көйгөйлөрдү дароо чечүү мүмкүн болбогондуктан, аларды приоритеттештирүү боюнча иштер өткөрүлөт. Талкуунун жүрүшүндө жумушчу топтун мүчөлөрү биргелешкен пландын негизин түзгөн, 4-5 орчундуу көйгөйлөрдү аныкташты. Мында Жарандык союз эксперттер менен биргеликте аларды идентификациялоо үчүн чен белгилерди сунуштады.

Бул этапта көйгөйлөрдүн артыкчылыгы жөнүндө бирдиктүү пикирге жетүү гана эмес, аларды чечүү үчүн мүмкүнчүлүктөрдү баалоо дагы маанилүү болду. Топтордун ишине ар кандай тараптарды тартуунун милдеттүүлүгү дал ушуну менен шартталган. Биргелешкен иштин жүрүшүндө тараптар олуттуу маселелер боюнча мунасага келүү, калктуу конуштун аймагында коопсуздук көйгөйлөрүн чечүү үчүн алар кандай ресурстарга ээ экенин жана бул маселелерди жергиликтүү деңгээлде чечүүгө мүмкүн экенин же бул райондук жана борбордук бийлик органдарынын гана колунан келээрин алдын ала баалоо мүмкүнчүлүгүнө ээ болушат.

Сыноонун жүрүшүндө негизинен приоритет катары төмөндөгүлөр аталды: жол коопсуздугунун көйгөйлөрү, мал уурулук, мектеп рэкети жана жаштар арасындагы бейбаштык, үй-бүлөдөгү зомбулук, диний радикализм, баңгилик ж.б.¹⁶

¹⁶ Биргелешкен коопсуздук. Укук тартибин камсыздоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы социалдык өнөктөштүктү өнүктүрүү боюнча программанын жыйынтыктары. - Бишкек: «Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу, БУУнун баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгы, 2016. - С. 11. (URL: <http://www.reforma.kg/sites/default/files/analytics/crime-prevention-report-web.pdf>)

II - ЭТАП. БИРГЕЛЕШКЕН ПЛАНДЫ ИШТЕП ЧЫГУУ

Приоритеттүү көйгөйлөрдү аныктагандан кийин, жумушчу топ пландын негизин иштеп чыкты. Бул этап, мурдагы этаптай эле, орчундуу көйгөйлөргө тиешеси бар, көп сандагы тараптарды тартууну талап кылган.

Ар бир приоритеттүү көйгөй аны чечүүнүн үстүнөн андан ары иштөө үчүн негизделиши керек. Учурдагы жана мүмкүн болуучу кесепеттер, ошондой эле бул көйгөйдүн уланып жатышынын себептери аныкталды. Бул маалыматтарга жараша жумушчу топ биргелешкен пландын иш-чараларын иштеп чыкты.

Ар бир иш-чара боюнча мөөнөт, негизги жооптуу тараптар жана иш-чарага тартылган тараптар белгиленген. Пландын ар бир пункту үчүн алдын ала ишке ашыруу үчүн бардык керектүү каражаттар жана алардын булактары, анын ичинде финансылык жана адам ресурстары белгиленген. Булактан көз карандысыз, талап кылынган ресурстардын көлөмүн алдын ала белгилөө керек.

Сыноонун жүрүшүндөгү финансы каражаттары жергиликтүү бюджеттен бөлүнгөн, бизнес түзүмдөрдөн жана эл аралык уюмдардан суралган. Айрым учурларда каражаттар коомчулуктун өзүнүн күчү менен топтолгон.

Жумушчу топтор планды ишке ашыруунун жүрүшүндө ар бир көйгөй үчүн пландаштырылган жыйынтыкка жетүүнү аныктаган. Ошондой эле күтүлгөн жыйынтыкка жетүүнү ырас-тоого мүмкүн боло турган индикаторлор иштелип чыккан. Ошондой эле пландарга ишке ашырылган иш-чараларды көзөмөлдөө жана баалоо механизмдери тууралуу бөлүм киргизилген.

III - ЭТАП. БИРГЕЛЕШКЕН ПЛАНДЫ БЕКИТҮҮ ЖАНА ИШКЕ АШЫРУУ

Макулдашылган документти үч тарап бекиткен: жергиликтүү кеңештин башчысы, шаар жери үчүн мэр жана айыл жери үчүн айыл өкмөтүнүн башчысы, ошондой эле ИИОнун аймактык бөлүмүнүн начальниги.

Биргелешкен планды ишке ашыруу жумушчу топко жүктөлгөн, анын мандаты жергиликтүү өз алдынча башкаруунун тиешелүү чечими менен узартылган. Айрым учурларда, дарамет жетиштүү болгон учурларда, координациялоо функцияларын КПБ өзүнө алган.

Жумушчу топ ай сайын алдыда өткөрүлө турган же өткөрүлгөн иш-чараларды талкуулоо үчүн чогулган. Биргелешкен планды ишке ашыруу үчүн кошумча каражаттарды издөө дагы жумушчу топ тарабынан жүргүзүлгөн.

Биргелешкен пландарды ишке ашыруунун жыйынтыктары боюнча жумушчу топ жергиликтүү кеңештин кароосуна жыйынтыктарды берүүгө милдеттүү, жергиликтүү кеңеш ишке ашырылган чаралардын натыйжалуулугуна өзүнүн баасын берет. “ИИО ишмердигин комплекстүү баалоонун негиздери жөнүндө” жобого ылайык¹⁷, биргелешкен пландарды ишке ашыруунун жыйынтыктары ИИОнун ишмердигин тышкы баалоону өткөрүү үчүн пайдаланылышы мүмкүн. Тышкы баалоонун жыйынтыктары, өз кезегинде, кийин биргелешкен пландарды түзүү үчүн негиз болуп калат.

¹⁷ Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылдын 24-февралындагы № 81 Токтому менен бекитилген

§ 2. КООМДУК КООПСУЗДУКТУ КАМСЫЗДООНУН БИРГЕЛЕШКЕН ПЛАНДАРЫ АРКЫЛУУ СОЦИАЛДЫК ӨНӨКТӨШТҮК. САЛЫМДЫ, ТИЙГИЗГЕН ТААСИРДИ ЖАНА ӨЗГӨРҮҮЛӨРДҮ БААЛОО

1 - ТЫЯНАК. Коомдук тартипти камсыздоо боюнча ишке активдүү жарандарды жана коомдук бирикмелерди тартуу жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, ошондой эле милиция тарабынан дагы жакшы кабыл алынат жана жогору бааланат.

ИИОнун кызматкерлеринен турган бардык респонденттер жергиликтүү жашоочулардын, жарандык коомдун, ЖӨБО жана КААБ коопсуздук жана укук бузуулардын алдын алуу маселелерине катышуусунун маанилүү экенин белгилешет.

ИИО кызматкерлери жарандардын катышуусун “милицияга жардам” катары кабыл алышат. Активдүү жарандар жана коомдук бирикмелер ишке ашырган демилгелерди баалоо менен, ИИО кызматкерлеринин бири “активдүү жарандарга жардам көрсөтүү менен, алардын катарын чыңдоо зарылчылыгын белгиледи”¹⁸. Мында айрым кызматкерлер жарандардын милицияга ишенбөөчүлүгү сакталып калганын белгилешти. Бул көйгөйдү чечүү үчүн ИИО кызматкерлери жашоочулар менен түздөн-түз иштешүүгө, жолугушууга жана тыгыз кызматташууга көп көңүл бурушат.

ЖӨБ өкүлдөрү көйгөйлөрдү чечүү боюнча калк менен тыгыз байланыштын жана биргеликте иштөөнүн маанисин баса белгилешет. Активдүү жарандарды демилгелери жакшы кабыл алынат, анткени “бул аң сезимдүүлүктү жогорулатууга шарт түзөт, кайдыгер адамдар азаят”¹⁹.

Бардык пилоттук аймактарда **жарандык коомдун өкүлдөрү** дагы коопсуздук жана укук тартиби көйгөйлөрүн чечүүдөгү жарандык коомдун жогорку активдүүлүгүн белгилешти.

Алсак, мисалы, Үч-Коргон айыл аймагында жергиликтүү активисттер жана жашоочулар милиция жана ЖӨБ менен биргеликте алдын алуу иштерине катышат, жеке демилгелерин көтөрүшөт. Мисал катары Калтак айылында милициянын таяныч пунктун ачууну алсак болот, аны курууга жергиликтүү жашоочулар өз салымын кошкон. Жергиликтүү бюджеттен бөлүнгөн каражаттардан тышкары, жашоочулар кошумча каражаттарды чогултушкан жана ашар ыкмасы менен курулушка дагы катышкан.

Чаувай айылында жол участкторунун биринде Исфайрам суусу тарапта бетон тосмонун жоктугунан улам машиналар жардан көп кулаган. Жашоочулардын активдүүлүгүнүн аркасында, бул көйгөйдү жоюуга каражаттардын бир бөлүгү жергиликтүү өз алдынча башкаруу жана демөөрчүлөр тарабынан бөлүнгөн, ал эми жергиликтүү жашоочулар бетон тосмолорду өз алдынча даярдап жана орнотушкан.

Жети-Өгүз айыл аймагында жергиликтүү коомчулук жакынкы убакыттан бери укук бузуулардын, анын ичинде мал уурулуктун жана мектеп рэкетиинин алдын алууга катышып келет. Респонденттер милиция менен биргеликте аймакты күзөтүү, мектептерде алдын алуу иштерин өткөрүү, ЖӨБ органдары тарабынан ар кандай чечимдерди, анын ичинде коопсуздук маселелери боюнча иш-чараларды ишке ашырууга бюджеттен каражаттарды бөлүү боюнча чечимдерди илгерилетүү сыяктуу катышуунун түрлөрүн белгилешти.²⁰

2 - ТЫЯНАК. Биргелешкен пландар өзүн коопсуздукту камсыздоодогу жана укук бузуулардын алдын алуудагы ар кандай тараптардын кызматташтыгынын натыйжалуу ыкмасы катары көрсөттү.

¹⁸ ИИО кызматкерлери менен болгон интервьюдан, Үч-Коргон

¹⁹ Үч-Коргон айыл өкмөтүнүн башчысы менен болгон интервьюдан

²⁰ Жашоочулар менен болгон интервьюдан, Жети-Өгүз

Коопсуздукту камсыздоодогу жарандык коомдун жана башка тараптардын кызматташтыгы үчүн негиз катары колдонуудагы мыйзамдардын ченемдери, макулдашуулар жана оозеки келишимдер аталды. Коомдук коопсуздукту камсыздоо жана укук бузуулардын алдын алуу биргелешкен пландары дагы натыйжалуу болгон. Биргелешкен пландоо ыкмасын жайылтуунун маанилүү фактору өкмөттүн эки токтомунда **«коомдук коопсуздукту камсыздоо жана укук бузуулардын алдын алуу боюнча биргелешкен планды»** кабыл алуу жөнүндө ченемдер бекитилгени болуп калды.²¹

Бул ыкманы пилоттук аймактарда изилдөөнүн жүрүшүндө свурамжыланган бардык тараптар оң баалашууда. Респонденттер биргелешкен пландын үстүнөн иштөө ЖӨБО өкүлдөрүн, жергиликтүү кеңештердин депутаттарын, МАЫӨ, ЖИИ, БӨУ өкүлдөрүн, калкты бириктиргенин белгилешти.²²

Суралган айыл өкмөтүнүн өкүлдөрү биргелешкен пландын алкагында иштөө коопсуздук көйгөйлөрүн чечүүгө оң таасирин тийгизгенин ырасташты, анткени “биргелешкен план бардык тараптардын керектөөлөрүн эске алат жана маанилүү көйгөйлөрдү көтөрөт”²³. Респонденттер кийинки жылы биргелешкен пландар боюнча ишти улантуунун маанилүү экенин дагы баса белгилешти.²⁴

ИИО кызматкерлери биргелешкен пландын үстүнөн иштөөнүн аркасында болгон маанилүү өзгөрүүлөрдү, анын ичинде укук бузуулардын төмөндөгөнүн жана калк менен мамилелердин жакшырганын белгилешти.²⁵ Ошол эле убакта милицияга карата терс мамиле толугу менен жок болбогондугу тууралуу изилдөөнүн жүрүшүндө ИИО кызматкерлери өздөрү билдиришти.

Биргелешкен пландар боюнча ишмердик менен камтылбаган муниципалитеттерде милиция жана ЖӨБО алардын аймагында ушундай эле ишти уюштурууга кызыгышат.²⁶ Мисалы, мындай суроо-талаптар Бишкек ш. Свердлов районунун, Каракол ш., Ош облусунун Кара-Суу районунун айрым айыл аймактарынын кызмат адамдарынан түшүүдө.

3 - ТЫЯНАК. Биргелешкен пландын үстүнөн иштөө калк арасында ЖӨБ жана милициянын беделин көтөрүүгө таасирин тийгизди.

Респонденттер биргелешкен пландын үстүнөн иштөө убагында “жашоочулар арасында милициянын жана ЖӨБ бедели өскөнүн” белгилешти²⁷. Бул өзгөрүү жашоочуларды тынчсыздандырганы такталган көйгөйлөргө көңүл бурулганынын аркасында болду.

Фокус-топтордун катышуучулары “мурда милицияга ишенбеген калк, эми ишти көрүп жана милиция жарандардын көйгөйлөрүн чечүүгө жөндөмдүү экенин түшүнгөнүн” баса белгилешти. Ала-Бука айыл аймагындагы мектептердин биринде бир катар иш-чараларды өткөрүүнүн аркасында, жашы жете электердин иштери боюнча инспекторго болгон ишеним жогорулаган, “балдар байланышка өздөрү келип жана ЖИИге кайрылышууда”.

²¹ «ИИО ишмердигин комплекстүү баалоонун негиздери жөнүндө» Жобо – КР Өкмөтүнүн 2015-ж. 24-февралындагы № 81 Токтому менен бекитилген;

«Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын жарандык коомдун институттары менен өз ара аракеттенүүсүнүн механизмдери жөнүндө» Жобо – КР Өкмөтүнүн 2015-ж. 30-июлундагы № 547 Токтому менен бекитилген

²² Фокус-топтордун протоколунан, Жети-Өгүз, Үч-Коргон

²³ Үч-Коргон айыл өкмөтүнүн башчысы менен болгон интервьюдан

²⁴ Фокус-топтордун протоколунан, Жети-Өгүз, Үч-Коргон

²⁵ Милиция кызматкерлери менен интервьюдан, Үч-Коргон

²⁶ Фокус-топтордун протоколунан

²⁷ Пилоттук аймактардын өкүлдөрү менен болгон фокус-топтордун протоколунан

Калктын активдүү бөлүгүнүн көйгөйлөргө карата мамилеси дагы жалпысынан өзгөрдү. Биргелешкен пландын үстүнөн иштөөгө чейин калк арасында демилгеге карата терс мамиле жана анча ишенбестик сакталып калган. Ишке ашыруу учурунда, алгачкы сезилээрлик жыйын-тыктар пайда болгондон кийин, жашоочулардын мамилеси оң болуп калды, бул алардын алдын алуу иштерине тартылуусунда байкалууда.

4 - ТЫЯНАК. Жарандык коом менен биргелешкен иш тажрыйбасы бири-бири менен туруктуу диалогду түзүүдө ар кандай тарап үчүн түрткү болду.

Фокус-топтордун жүрүшүндө катышуучулар ЖӨБ, милициянын жана башка тараптардын калк менен гана эмес, бири бири менен дагы мамилелеринин жакшырганын белгилешти. Коопсуздукту камсыздоо жана алдын алуу боюнча акторлордун иши “ар бири тарабынан өзүнчө пландалган жана жүргүзүлгөн, өздөрүнүн пландары иштелип чыккан, аларга калк тартылган эмес”.²⁸ Тараптардын өнөктөштүгү “өзүнчө иш-чараларды өткөрүүгө алып келген, кызматташууга карата түзүмдөлгөн мамиле болгон эмес”.

Биргелешкен планды иштеп чыгуу менен кырдаал өзгөө баштады – тараптар жалпы жыйынтыктарга жетүү үчүн жоопкерчиликти бөлүшөт жана “бир багытта иштешет”. Респонденттердин айтуусунда, бул процессте алдыңкы ролду жарандык коом ойногон, ал процесстин фасилитатору катары чыккан. Эреже болгондой, пилоттук аймактардан чыккан активисттер болуп саналган, Жарандык союздун жергиликтүү координаторлору кызыкдар тараптарды бириктирүү боюнча милдеттерди аткарышты.

Биргелешкен пландын үстүнөн иштөөнүн жүрүшүндө диалог түзгөн тараптар пландын алкагында, ошондой эле башка маселелер боюнча байланыш түзүүнү жана иштешүүнү улантып келишет. Фокус-топтордун биринин катышуучулары бул процессти “өнөктөштүктүн жаңы деңгээли” катары мүнөздөштү.²⁹

Алсак, мисалы, Ош ш. №3 Аймактык кеңеште милиция кызматкерлери жана аймактык кеңештин өкүлдөрү коопсуздук менен байланыштуу учурдагы кырдаалды талкуулоо жана зарыл болгондо чара көрүү үчүн, жума сайын жолугушуп турушат. ЖӨБ өкүлдөрү муну өзгөрүүлөрдүн бири катары белгилешти.

Чаек айыл аймагында жашы жете электер менен иштөөдө ЖИИ жана социалдык педагогдордун туруктуу кызматташуусу жолго коюлган, алар “чогуу иштешет, рейддерди жүргүзүшөт”. Ошондой эле аймакта айыл башчысынын ишинин активдешкени байкалат (айыл старосталары), алар “айыл өкмөтүнүн тапшырмасын күтпөстөн, калк менен өз алдынча иштеше баштады”.³⁰

Кербен шаарында милициянын жыйындары “сөзсүз мэриянын катышуусу менен өтөт жана тескерисинче, милиция кызматкерлери дайыма мэрияга жыйынга келишет, ал эми мурда дээрлик катышкан эмес”.

Дагы бир жетишкендик түзүмдөрдүн бири бирин өз ара көзөмөлдөөсү болуп калды. ЖӨБ жана милиция биргелешкен пландын иш-чараларын аткарууда бири бирин көзөмөлдөйт.

²⁸ Фокус-топтордун протоколунан

²⁹ Фокус-топтордун протоколунан

³⁰ Фокус-топтордун протоколунан

§ 3. БИРГЕЛЕШКЕН ПЛАНДАРДЫ АТКАРУУДАГЫ КЫЙЫНЧЫЛЫКТАР

Өлкөнүн 12 муниципалитетинде биргелешкен пландарды иштеп чыгуунун тажрыйбасы жогоруда сүрөттөлгөн этаптарда жумушчу топтор кабылган бир катар кыйынчылыктарды аныктады. Бул изилдөөнүн алкагында кыйынчылыктарды жеңүү боюнча пилоттук муниципалитеттердин тажрыйбасы кылдат изилденген.

5 - ТЫЯНАК. Артыкчылыкты табуу этабындагы пикирлердин карама-каршылыгынан улам тараптарды тартуу менен көйгөйлөрдү аныктоодо жана иш-чараларды макулдашууда кыйынчылыктар жаралган.

Дээрлик бардык калктуу конуштардын өкүлдөрү изилдөөнүн жыйынтыктары боюнча, көп сандаган көйгөйлөр аныкталганын белгилешти. Ушундан улам жумушчу топ көпкө чейин эмнени эң орчундуу деп эсептөө тууралуу бир пикирге келе алган эмес. Башка кыйынчылык калктуу жайлардын аймагындагы көйгөйлөр жөнүндө милициянын өкүлдөрүнүн жана калктын пикиринин олуттуу айырмачылыгы болуп саналган. Милиция кызматкерлери же ЖӨБ калк приоритеттүү деп эсептебеген көйгөйлөрдү киргизүүнү талап кылышкан.

Артыкчылыктуу көйгөйлөрдү тандоо үчүн пилоттук муниципалитеттерде жумушчу топтор ар кандай тараптар белгилеген көйгөйлөрдүн максималдуу санына таянышкан. Жумушчу топтун мүчөлөрүнүн пикири карама-каршы келгенде, приоритет калк тандаган маселеге берилген. Приоритеттештирүүнүн маанилүү шарты жергиликтүү коомдоштуктун күчү менен көйгөйлөрдү чечүү үчүн болгон мүмкүнчүлүктөрдү баалоо болуп саналган.

Коомчулуктун муктаждыктарын изилдөөнүн жыйынтыктары боюнча аныкталган көйгөйлөр көп учурда шектенүүгө кабылган, ал эми кээде расмий түзүмдөр тарабынан толук четке кагылган. Мисалы, мындай кырдаал калк мектеп рэкетин курч көйгөй деп, ал эми мектеп директору жана милиция мындай деп эсептебеген бир нече айыл аймактарында түзүлгөн.

Айрым учурларда көз караштардын карама-каршы келиши ишке ашыруу учурунда байкалган. Алсак, Жети-Өгүз айыл аймагында мектеп рэкетин жана мектеп окуучулары арасындагы өз өмүрүн кыюу боюнча алдын алуу иш-чараларын өткөрүү менен байланыштуу кыйынчылыктар жаралган. Жумушчу топ райондун бардык мектептери боюнча форум-театрлардын жардамы менен бул көйгөйлөр боюнча алдын алуу иштерин жүргүзөт. Иш-чараларга милиция кызматкерлери жана дин кызматчылары катышат, өсүп келе жаткан муунга алардын жоруктарынын кесепеттерин түшүндүрүп беришет. Бирок райондук билим берүү бөлүмүнүн айрым кызматкерлери форум-театрларды уюштурууга катышкан директорлорду жана мугалимдерди кызматтан четтетүүгө коркутууга чейин, бул ишти улантууга таптакыр каршы чыгышат.³¹ Алар өздөрүнүн каршылыгын көйгөйдү эске салуудан улам өзүн өзү өлтүрүү учурларынын күчөшүнөн кооптонуу менен түшүндүрүшкөн.

6 - ТЫЯНАК. Укук коргоо органдары менен диалог түзүмдүн жабыктыгынан жана ИИО кызматкерлеринин тезден алмашуусунан улам кыйын болгон.

Фокус-топтордун жүрүшүндө иштин башталышында милиция менен өз ара аракеттенүүнү жолго салуунун кыйынчылыктары белгиленди. Айрым респонденттер муну түзүмдүн жабыктыгы менен, башкалары – айрым милиционерлердин көз карашында ӨЭУ-секторлорунун терс имиджи менен байланыштырышкан. Айрым учурларда аймактык бөлүмдөрдүн начальниктери аларга

³¹ Фокус-топтордун протоколунан

мындай иш эмне үчүн керектигин түшүнүшкөн эмес жана биргелешкен планга кол коюу менен, өзүнө жоопкерчилик алууга даяр болгон эмес.

Баштапкы этапта милицияга жетүү мүмкүндүгүн камсыздоонун маанилүү куралы ички иштер министринин орун басарынын демилгеге ар тараптуу колдоо көрсөтүү тапшырмасы болуп калды. Бул баштапкы этаптарда ИИО расмий катышуусун камсыздоого жардам берди. ИИО биргелешкен пландын үстүнөн иштөө процессине тартууга жараша түшүнүү менен кызыгуу пайда болду, бул аталган изилдөө менен ырасталат. Сурамжыланган жумушчу топторунун өкүлдөрүнүн пикиринде, бул биргелешкен иштин маанисин жана пайдасын түшүнүү менен байланыштуу. Бардык тараптар үчүн, анын ичинде милиция үчүн сезилээрлик жыйынтыктарга жетүү диалогду өнүктүрүүгө шарт түздү. Ошондой эле милиция донордук уюмдардын колдоосунда көрсөтүлгөн инфраструктуралык колдоонун баалуулугун тааныйт.

Башка, олуттуу кыйынчылыктардын бири тартылган ички иштер органдарынын кызматкерлеринин бат-баттан алмаштырылышы болду. Бул башка райондорго которулган, ал эми алардын ордуна жаңы кызматкерлер дайындалган жашы жете электердин иштери боюнча инспекторлорго жана милициянын ыйгарым өкүлүнө, ошондой эле аймактык бөлүмдөрдүн начальниктерине дагы тиешелүү. Жумушчу топтор ар бир жолу жаңы кызматкерлер менен ишти кайрадан түзүүгө, аларга аткарылган жана алдыда турган иштердин маңызын түшүндүрүп берүүгө аргасыз болгон. Бул биргелешкен пландын иш-чараларын аткаруунун мөөнөтүнө таасирин тийгизген.

7 - ТЫЯНАК. ЖӨБ органдары коомдук коопсуздукту камсыздоодогу өз ролун түшүнбөгөн учурда, аларды биргелешкен пландоого тартууда жана жергиликтүү бюджеттен каражаттарды бөлүүдө кыйынчылыктар жаралды.

Айрым учурларда жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарын биргелешкен план иштеп чыгууга тартууда кыйынчылыктар пайда болуп жатты. Айрым респонденттердин айтуусу боюнча, ЖӨБО өкүлдөрү бул маселе милициянын милдети деген пикирди айтышып, коопсуздук маселелерин чечүүнү өз мойнуна алуудан баш тартышты.³²

Айрым муниципалитеттерде жергиликтүү кеңештер коопсуздукту камсыздоо жана укук бузуулардын алдын алуу боюнча иш-чараларга бюджеттен каражат бөлүү мүмкүнчүлүгүн кароого көңүлдөнбөй жатышты. Жумушчу топтор айыл өкмөтүнүн жардамы менен же өз күчтөрү менен депутаттарды жергиликтүү көйгөйлөрдү чечүүгө ынандырып жатышты, кеңештердин сессияларына катышып, иш тууралуу маалымат берип турушту.

Жумушчу топтун курамына айыл өкмөтүнүн өкүлдөрү гана эмес, жергиликтүү кеңештердин депутаттары дагы кирген калктуу конуштарда биргелешкен планды бекитүү жана финансы каражаттарын бөлүп берүү маселелери олуттуу жеңил болгонун белгилей кетүү зарыл. Биргелешкен пландарда инфратүзүмдү жакшыртуу, өзгөчө донор уюмдардын каражаттарын тартуу менен чечүү маселеси каралган жерлерде ЖӨБ органдары тарабынан каршылыктар болгон жок.

³² Жарандык коомдун өкүлдөрү менен болгон интервьюдан

§ 4. ИЙГИЛИК ФАКТОРЛОРУ

Изилдөөнүн жүрүшүндө пилоттук аймактарда биргелешкен пландарды иштеп чыгуу, бекитүү жана ишке ашыруу процессинин натыйжалуу болушуна шарт түзгөн факторлор аныкталды. Акыркы баа берүүгө али эрте болсо дагы, ийгиликке кандай себептер шарт түзгөнүн болжолдоп айтууга болот. Төмөндө планды иштеп чыгууга жана ишке ашырууга тартылган жумушчу топтордун өкүлдөрү өздөрү үчүн белилеп алышкан бир катар факторлор келтирилди.

8 - ТЫЯНАК. Биргелешкен пландын даана коопсуздук көйгөйүн чечүүгө багытталышы тараптардын күч-аракеттерин бириктирүүгө мүмкүндүк берди.

Жумушчу топтордун өкүлдөрүнүн пикири боюнча, ишти баштоо этабында жер-жерлерде негизги тараптар менен катар демилгечилердин арасындагы дагы иштин ийгиликтүү болооруна ишеним жок болчу. Бирок процесстин жүрүшүндө тараптардын бири дагы өз алдынча чече албай турган анык көйгөйлөр көтөрүлө баштады. Алгачкы натыйжалар пайда боло баштаганда тараптар көйгөйлөрдү бирге чечүү мүмкүн гана эмес, натыйжалуу дагы болооруна ынанышты. Биргелешкен пландарды даярдоого катышкан коомдоштуктардын көпчүлүгү бул ишти кийинки жылы дагы улантууга даяр экендигин билдиришти.

Биргелешкен пландын негизги айырмасы катары сурамжыланган жумушчу топтун өкүлдөрү жамааттын муктаждыктары изилденгенин белгилешкен, бул болсо планды максималдуу ишенимдүү кылууга мүмкүндүк берди.

“Бул иш калктын маселелерин терең изилдеп чыгууга жана аларды бирге чечүү аракетин көрүүгө шарт түздү”, - деп белгилешти фокус-топтун катышуучулары. Процесске жарандык коомдун өкүлдөрү активдүү катышкандыктан, калктын муктаждыктарына жана керектөөлөрүнө басым жасоого мүмкүн болду.

9 - ТЫЯНАК. Кызыкдар тараптардын баарын ишке тартуу көйгөйлөргө жана аларды чечүүнүн жолдоруна кененирээк көз караш менен кароого мүмкүндүк берди.

Жумушчу топтор ийгиликтин эң маанилүү шарттарынын бири катары көйгөйлөргө тиешеси бар тараптардын баарын ишке тартууну белгилешкен. Бул көйгөйдү чечүүнүн эң натыйжалуу ыкмаларын гана аныктоого жардам бербестен, зарыл ресурстарды жана бул үчүн колдо болгон мүмкүнчүлүктөрдү алдын ала талкуулоого шарт түздү.

Үч-Коргон айылынын өкүлдөрү интервьюнун жүрүшүндө өспүрүмдөр менен жаштардын арасындагы бейбаштык көйгөйүн чечүү “алар үчүн чечим кабыл алып гана тим болбостон, көйгөйдү алардын көзү менен кароого, алардын пикирин угууга мүмкүн болгонун” белгилешти.

Жергиликтүү кеңештердин депутаттарынын жумушчу топто активдүү катышуусу иш-чараларды ишке ашырууга финансы каражаттарын бөлүп берүү мүмкүнчүлүгүн жогорулатты, себеби туруктуу талкуулардын жүрүшүндө зарыл каражаттар жана алардын булактары алдын ала чечилип турат.

Биргелешкен планга үч тараптын кол коюусу алардын планды ишке ашыруу үчүн жоопкерчилигин бекитүүгө мүмкүндүк берди, бул болсо, жумушчу топтордун мүчөлөрүнүн пикири боюнча, өз ара көзөмөлдөө үчүн маанилүү болуп саналат.

10 - ТЫЯНАК. ЖӨБО коомдук коопсуздукту камсыздоодогу өздөрүнүн ролун түшүнө баштагандан кийин биргелешкен пландарды ишке ашыруунун натыйжалуулугу жогорулай баштады.

Респонденттер иштин ийгилигинин негизги шарты катары жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын демилгени колдоого алуусун белгилешкен. Коомдук коопсуздукту камсыздоого жана укук бузуулардын алдын алууга ЖӨБО өкүлдөрү активдүү катышкан аймактарда биргелешкен пландын үстүнөн иштөө процесси анча көп кыйынчылыктарга кабылган эмес. Бул ошондой эле финансы каражаттарын бөлүүгө жана планды ишке ашырууга дагы тиешелүү.

11 - ТЫЯНАК. Калктын активдүүлүгү жана талаптары тараптарды өз ара мамиле курууга жана биргелешкен пландарды аткарууга түрткү берди.

ИСурамжыланган муниципалитеттердин өкүлдөрү тараптардын туруктуу өз ара мамилеси жарандык коомдун жана тургундардын өздөрүнүн активдүүлүгү аркылуу жүргөнүн белгилешет. Алардын пикири боюнча, өздөрү үчүн маанилүү болгон көйгөйлөрдү чечүү талабын койгон тургундардын көзөмөлү тараптарды аракеттенүүгө мажбурлап турган.

12 - ТЫЯНАК. Биргелешкен пландарга киргизилген донордук колдоо жана кош каржылоонун башка түрлөрү аларды кабыл алууга жардам берди.

Айрым муниципалитеттердин өкүлдөрү жергиликтүү өз алдынча башкаруу менен катар эл аралык уюмдардын, бизнес-түзүмдөрдүн же кош каржылоонун башка булактарынын салымы кошулган биргелешкен пландар ЖӨБ органдары тарабынан жакшы кабыл алынганын белгилешти. ЖӨБ жана милиция жол чырактарын, жол белгилерин оңдоо жана орнотуу, жол чийиндерин түшүрүү өңдүү инфратүзүмдү өзгөртүү иштеринде активдүү кызыгууларын көрсөтүштү.

Аны менен катар донорлордон колдоо алуу мотиви демилгелердин туруктуулугунун көз карашынан алганда талаш жаратарын белгилей кетүү зарыл. Бул фактор кыска убакытка жагымдуу натыйжа бериши мүмкүн, ал биргелешкен күч-аракеттердин жана коопсуз чөйрөнү өнүктүрүүнүн маанисин түшүнүү менен алмашуусу керек. Болбосо узак мөөнөттүү келечекте сырттан каржылоо жок болгон учурда ЖӨБ органдарынын жана ИИО органдарынын кызыгуусу төмөндөп кетүү тобокелдиги бар.

13 - ТЫЯНАК. Жумушчу топтордун потенциалын туруктуу жогорулатуу биргелешкен пландардын сапатына таасир берди.

Жумушчу топтун мүчөлөрүнүн потенциалынан жана билиминен, алардын бири-бири менен жана башка тараптар менен диалог жүргүзүү жөндөмдүүлүгүнөн көп нерсе көз каранды болгон. Тартылган тараптардын баары үчүн бул иш жаңылык болду жана көп сандаган кыйынчылыктарды жаратты. Фокус-топтордун жүрүшүндө координаторлор өздөрү дагы “ишти кантип уюштурууну жана эмнеден баштоону билбей турганын” айтып жатышты. Ушуга байланыштуу сурамжыланган топтордун мүчөлөрү көйгөйлөрдү, пландоону, фасилитацияны ж.б. изилдөө ыкмаларына окутуу зарылчылыгын белгилеп жатышты.

Жарандык союз жана Saferworld жана БУУ БКБ өңдүү эл аралык уюмдар жогоруда аталган жана башка темалар боюнча топтордун мүчөлөрүн окутушту. Жергиликтүү координаторлордун айтымында, келечекте бышыктоочу тренингдерди жана семинарларды кеңейтүү зарыл.

“Биринчи кезекте ИИБ кызматкерлерин, депутаттарды, айыл өкмөтүнүн жетекчилерин окутуу керек, антпесе алардын баары эле биргелешкен план эмне экенин түшүнө беришпейт”, - деп белгилейт Жарандык союздун жергиликтүү координаторлорунун бири.

КОРУТУНДУ

Бир катар чет мамлекеттерде пайда болгон укук тартиби боюнча социалдык өнөктөштүк ыкмалары Кыргызстанда дагы ыңгайлашып жатат. Алар милицияга, ЖӨБ органдарына жаан коомчулукка биргелешип көйгөйлөрдү аныктоого жана аларды чечүү үчүн күч-аракеттерди топтоого жардам берет. Ар башкача аталган биргелешкен пландар жамаат үчүн актуалдуу болгон коомдук коопсуздуктун көйгөйлөрүн чечүүдө өз ара байланыштын кеңири жайылган куралы болуп калды.

Биргелешип пландоо практикасын ийгиликтүү киргизүү үнүн кызыкдар тараптардын баарын тартуу маанилүү шарт болуп калды, бул болсо артыкчылыктуу көйгөйлөргө кеңири көз карашты камсыздоого, ошондой эле коомдук коопсуздук маселелерин чечүүдө ар башка акторлордун потенциалын олуттуу түрдө жогорулатууга мүмкүндүк берди.

ИИБ жана ЖӨБ органдарынын айрым кызматкерлеринин арасында пайда болгон ишенбөөчүлүккө карабастан, биргелешкен планды иштеп чыгуу жана ишке ашыруу процесси күмөн саноону алып салууга мүмкүн болду. Изилдөө көрсөткөндөй, пилоттук аймактарда биргелешкен пландоо калк арасында милиция менен ЖӨБ органдарынын аброюна оң таасирин тийгизди, туруктуу баарлашууга негиз салды. Биргелешкен пландардын конкреттүү натыйжаларга багытталышы дагы тараптардын социалдык өнөктөштүк принциптерин түшүнүүсүнө жардам берди. Бирок туруктуу кызматташуу мисалдары азырынча сейрек бойдон калууда жана ЖӨБ жана ИИБ башчыларынын позициясынан, ошондой эле жамааттын активдүүлүгүнөн жана потенциалынан көз каранды болот.

Көпчүлүк учурда социалдык өнөктөштүктү ийгиликтүү ишке киргизүү факторлору болуп жарандык коом менен эл аралык уюмдардын интервенциясы саналат. Ушул эле себеп демилгелердин туруктуулугу үчүн тобокелдик болуп калышы мүмкүн. Бул тобокелдикти мыйзам чыгаруу деңгээлинде коомдук коопсуздук маселелеринде ЖӨБ органдарынын ролун кеңейтүү аркылуу, ошондой эле жер-жерлерде социалдык өнөктөштүк маселелери боюнча ЖӨБ, ИИБ органдарынын жана жарандык коомдун потенциалын туруктуу жогорулатуу аркылуу жоюуга болот.

Социалдык өнөктөштүктү жана биргелешип пландоо ыкмаларын андан ары жайылтуу үчүн башка дагы тоскоолдуктар бар. Бул документте көрсөтүлгөн жана башка кыйынчылыктарды учурда жүрүп жаткан укук тартиби тутумун реформалоо процессинин алкагында жоюуга болот. Бул үчүн Жарандык союз мыйзам базасын өркүндөтүүгө көмөктөшүүгө жана биргелешип пландоо ыкмасын практикада жайылтууну улантууга ниеттенип жатат.

СУНУШТАМАЛАР

Бирге пландоо тажрыйбасын андан ары өнүктүрүү жана жайылтуу үчүн Жарандык союз коомдук коопсуздукту камсыздоо жана укук бузуулардын алдын алуу процессине тартылган **акторлордун баарына** төмөнкүлөргө **көмөктөшүүнү** сунуштайт:

- Кыргызстандын бардык муниципалитеттеринде коомдук коопсуздукту камсыздоо жана укук бузуулардын алдын алуу биргелешкен пландарын кабыл алуу практикасын жайылтуу;
- Райондук жана улуттук деңгээлдерде биргелешип пландоо методикасын иштеп чыгуу жана киргизүү;
- Бирге пландоо тажрыйбасын ченемдик бекитүү.

Пилоттук 12 муниципалитетте бирге пландоо процессине түздөн-түз тартылган жумушчу топторго жана актерлорго:

- 2016-жылга коопсуздукту камсыздоо жана укук бузуулардын алдын алуу биргелешкен пландарын баалоо процессин аяктоо;
- 2017-жылга биргелешкен пландарды иштеп чыгуу жана кабыл алуу процессин улантуу.

Эл аралык жана бейөкмөт уюмдарга:

- Биргелешкен пландарды ийгиликтүү ишке ашыруу үчүн иш-чараларды даректүү колдоо мүмкүнчүлүгүн кароо;
- Биргелешип пландоо процессине тартылган жумушчу топторго жана КААБ консультативдик колдоо көрсөтүү, анын ичинде алардын дареметин туруктуу жогорулатуу үчүн окутуу аркылуу колдоо.

ИИБ калк жана ЖӨБ органдары менен өз ара байланыштарын бекемдөө максатында:

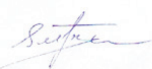
- Мыйзамдарда жарандык коомдун институттары жана ЖӨБ органдары менен ИИБдин өз ара байланыштарынын негиздерин чагылдыруу;
- Милициянын практикалык ишинде жарандардын коопсуздук маселелерине болгон муктаждыктарын жана кызыкчылыктарын көңүлгө алуу.

Коомдук коопсуздукту камсыздоо маселелеринде ЖӨБ ролун кеңейтүү максатында:

- Өз аймактарында коомдук коопсуздукту колдоо маселелеринде ЖӨБ органдарынын ыйгарым укуктарын мыйзамдуу түрдө кеңейтүү, анын ичинен коопсуздукту камсыздоо боюнча иш-чараларды каржылоо аркылуу;
- ЖӨБ органдарына ИИБ ишин бирге пландоого жана баалоого катышуу функциясын бекитип берүү.

1-ТИРКЕМЕ

ЖУМУШЧУ ТОП ТҮЗҮҮ ЖӨНҮНДӨ БУЙРУК

Кыргыз Республикасы Баткен облусу Кадамжай району Уч-Коргон айыл окмоту		Кыргызская Республика Баткенская область Кадамжайский район Уч-Коргонский айылный окмот
БУЙРУК № <u>03-12/146-Б</u>		
РАСПОРЯЖЕНИЕ "26" <u>06</u> 2015-ж.		
О создании группы по разработке проекта совместного плана по обеспечению общественной безопасности и профилактике правонарушений в селе Уч-Коргон		
В соответствии п. 17 ст. 18 Закона Кыргызской Республики «О местном самоуправлении», ст. 14 Закона Кыргызской Республики «О профилактике правонарушений в Кыргызской Республике», в целях содействия реализации государственной политики, направленной на установление доверительных отношений между населением, органами внутренних дел и местным самоуправлением, с учетом предложений Гражданского союза «За реформы и результаты» и Управления ООН по наркотикам и преступности, для оказания поддержки проведению Гражданским союзом «За реформы и результаты» комплексного исследования ситуации по обеспечению общественной безопасности и профилактике правонарушений и для последующей разработки проекта Совместного плана по обеспечению общественной безопасности и профилактике правонарушений		
РАСПОРЯЖАЮ:		
1. Утвердить состав группы по разработке проекта Совместного плана по обеспечению общественной безопасности и профилактике правонарушений в Уч-Коргонском айыл окмоту согласно приложению. (приложение прилагается) 2. Определить конечный срок представления проекта Совместного плана по обеспечению общественной безопасности и профилактике правонарушений в Уч-Коргонском айыл окмоту в Уч-Коргонского айылного отдела милиции не позднее 30.10.2015 года 3. Контроль за исполнением данного распоряжения возложить на заместителя главы Уч-Коргонского айыл окмоту Якубову М.К.		
Глава Уч-Коргонского айыл окмоту А.Абдурахманов		

Приложение к распоряжению Уч-Коргонского айыл окмоту № <u>03-12/146-Б</u> от <u>26.06</u> 2015 г.	
Состав группы по разработке проекта Совместного плана по обеспечению общественной безопасности и профилактики правонарушений в Уч-Коргонского айыл окмоту	
1. Якубова М.К.	заместитель главы Уч-Коргонского айыл окмоту, руководитель группы
2. Калдыров Г.	старший участковый инспектор Уч-Коргонского айылного отделения милиции, заместитель руководителя;
3. Турсуналиева Р.О.	региональный координатор Гражданского союза «За реформы и результаты», секретарь
Члены	
4. Нурмаматов А.,	ведущий специалист по делам молодежи Уч-Коргонского айыл окмоту
5. Ахмедов Х.,	главный специалист, юрист Уч-Коргонского айыл окмоту
6. Хашимов А.	айыл башчы Уч-Коргонского айыл окмоту
7. Адирбаев Э.	председатель суда аксакалов Уч-Коргонского айылного кенеша (по согласованию)
8. Назирова М.	депутат Уч-Коргонского айылного кенеша (по согласованию)
9. Мурзалиева Д.	инспектор по делам несовершеннолетних Уч-Коргонского айылного отделения милиции
10. Умурзаков Ш.	айыл башчы Уч-Коргонского айыл окмоту
11. Раимбеков Р.	руководитель крестьянского хозяйства Тажик - Кыштак
Ответственный секретарь Уч-Коргонского айыл окмоту Г. Маматова	

«Реформалар жана жыйынтык үчүн» Жарандык союзу

- өлкөдө позитивдүү өзөрүүлөрдү колдогон жана иш жүзүндө жайылтууга шарт түзгөн, Кыргызстан бирикмелеринин жана жарандарынын ыктыярдуу, формалдуу эмес, ачык, жалпы улуттук тармагы.

Кыргыз Республикасы, Бишкек шаары

тел + 996 312 315 912

E-mail: kg@reforma.Kg

<http://www.reforma.kg>

